

Terrori ei saa nakertaa sananvapautta

Charlie Hebdo -lehden toimitukseen tehty isku herätti vastareaktioita pitkin Eurooppaa.

Alkuvuoden terrori-iskujen takia keskustelu sanan- ja ilmaisunvapaudesta käy Euroopassa kuumana. Onko terrori-iskuissa kyse uskontojen välisestä sananvapauskonfliktista vai jostain muusta? Entä pitäisikö Suomen jumalanpilkkapykälästä luopua sananvapauden nimissä?

Charlie Hebdo -lehden toimitukseen tammikuussa ja kööpenhaminalaiselle kulttuuritalolle helmikuussa tehdyt iskut sekä useat muut väkivallanteot ovat ravistelleet Eurooppaa. Ne ovat herättäneet huolta paitsi turvallisuudesta ja uskontojen välisistä suhteista, mutta myös länsimaisista perusoikeuksista: aletaanko terroriuhkan varjolla vaivihkaa suitsia eurooppalaista sananvapautta?

Päivikki Karhula arvioi, että noin kymmenen vuotta sitten Tanskassa julkaistuista Muhammed-kuvista alkanut myllerrys jatkuu edelleen. Hänen mukaansa Kööpenhaminan iskut voi nähdä jatkumona Charlie Hebdolle, mutta ne eivät ole olleet seurauksista vakavimpia.

Karhula toimii verkkopalvelujen johtavana tietoasiantuntijana Eduskunnan kirjastossa, mutta hän on ollut tutkijana kahdessa sananvapauden tutkimushankkeessa, Tiellä sananvapauteen ja Sananvapaus ja sensuuri verkkoaikana.

– Charlie Hebdon iskun jälkeenhän on hyökätty kristittyjen, juutalaisten ja muslimien kimppuun eri maissa. Kymmenet viattomat ihmiset ovat jo saaneet surmansa kiistassa, johon heillä ei ole osuutta. Väkivaltainen konflikti on synnyttänyt lisää väkivaltaa, Karhula toteaa.

SANANVAPAUDEN PERUSTANA YHTEISKUNTARAUHA

Alkuvuoden terroritekojen on esitetty johtuvan esimerkiksi länsimaisten ja islamististen sananvapauskäsitysten peruuttamattomista eroista. Päivikki Karhulan mukaan terroriteot täytyy nähdä laajemmin kuin sananvapauskonflikteina.

– Epäilen, että terrori-iskut eivät välttämättä nouse uskonnollisuuden laadusta vaan esimerkiksi köyhyydestä, osattomuudesta ja marginaalissa elämisestä. Uskonto voi antaa ulospääsyn muuten näköalattomista olosuhteista ja antaa oikeutuksen väkivaltaisuudelle, joka on olemassa muista syistä.

Tilanteen rauhoittamiseksi Euroopassa on Karhulan mukaan pakko panostaa eri uskontojen ja kulttuurien rauhanomaiseen rinnakkaiseloon, yrittää lisätä demokratian pelisääntöjen yleistä hyväksyntää ja hillitä sosiaalisia ongelmia.

– Sananvapautta pitää tietysti puolustaa, mutta sen perusta luodaan yhteiskuntarauhalla. Kun ihmisillä on työtä ja toimeentuloa ja yhteiskunnalliset olot ovat vakaat, tarve väkivaltaisiin joukkoliikkeisiin vähenee.

JUMALANPILKKALAKI JAKAA MIELIPITEITÄ

Suomen rikoslaki kieltää jumalanpilkan 17. luvussa. Lakia on sovellettu Suomessa harvoin. Kuuluisin tapaus on kirjailija **Hannu Salaman** vuonna 1966 saama jumalanpilkkatuomio kirjastaan *Juhannustanssit*. Onko jumalanpilkkapykälä itse asiassa este laajemmalle uskonnolliselle keskustelulle?

Päivikki Karhulan mukaan jumalanpilkkapykälän poistamisella Suomen rikoslaista ei olisi merkitystä, koska lainsäädännön muuttaminen ei oleellisesti ratkaisisi uskonnollisia kiistoja.

Kirjailija, runoilija ja lakimies **Jarkko Tontin** mukaan jumalanpilkkapykälä on vanhentunut.

– Euroopan neuvosto on todennut, että uskonnollisia ryhmiä täytyy suojata viharikoksilta samaan tapaan kuin muitakin suojaa tarvitsevia ihmisryhmiä, mutta tarvetta erilliselle uskonrauhan rikkomista koskevalle sääntelylle ei enää ole, Tontti toteaa.

Myös sarjakuvataiteilija **Ville Ranta** kannattaa jumalanpilkkalainsäädännön muuttamista. Ranta on käsitellyt runsaasti uskonnollisia aiheita esimerkiksi helsinkiläisen Kirkko ja kaupunki -lehden takasivun pilapiirroksissaan.

– Mikään tuskin paljon muuttuisi, jos jumalanpilkkapykälä poistettaisiin, koska sitä sovelletaan Suomessa tällä hetkellä vähän, ja kynnyks on korkea, Ranta toteaa.

”USKONTOA PITÄÄ SAADA PILKATA”

Jarkko Tontin mukaan jumalan pilkkaamisen ja pyhänä pidetyn loukkaamisen määrittelemine on hyvin tulkinnanvaraista.

– Lainkohta myös asettaa uskonnot ja maailmankatsomukset eriarvoiseen asemaan keskenään, koska vain rekisteröidyt uskonnot saavat sen mukaista suojelua, Tontti arvioi.

Ville Ranta järkyttyi Pariisin iskuista ja etenkin niiden raakuudesta ja häikäilemättömyydestä. Surmansa saaneiden joukossa oli hänen kollegoitaan. Rannan mukaan uskontoja pitää saada pilkata ja loukata niin kuin kaikkia muitakin asioita.

– Loukkaaminen ja pilkkaaminen voivat olla väärin, mutta myös loukkaantuminen, tuomitseminen ja eri mieltä oleminen ovat sananvapautta, Ranta sanoo.

– On vaarana se, että kaikenlaista islamiin liittyvää kritiikkiä – pilapiirroksista puhumattakaan – aletaan pitää lähtökohtaisesti rasistisena. Terroristit saavat haluamansa eli uskontoja, varsinkin islamia, aletaan pitää koskemattomina, Ranta lisää.

Ranta kokee, että viime kuukausien traagiset tapahtumat ovat voimistuneet hänen ilmaisuaan.

– Jollain lailla kevyt ironia tuntuu tällä hetkellä usein haitalliselta. Tärkeämpää on piirtää

voimalla rasismia, ääriajattelua, väkivaltaa ja pelkuruutta vastaan, oululaispiirtäjä toteaa.

Teksti: Tuomo Tarvas

Kuva: iStockphoto.com/AdrianHancu

Lue lisää:

[Sananvapaus ja sensuuri verkkoaikana -hankkeen kotisivu.](#)

[Ville Rannan kotisivu](#)

[Kirjaamo – Jarkko tontin blogi](#)